

Õiguskantsler

Henri Kaselo
linnapea
Kohtla-Järve linn
linnaavalitsus@kjlv.ee

Teie nr

Meie 20.05.2024 nr 7-5/240629/2402937

Sotsiaalteenuse tasu ja käiberaha

Lugupeetud []

Teile teadaolevalt pöördus õiguskantsleri poole [], kes ei ole rahul, et alates 2024. aastast kulub kogu tema sissetulek (pension ja puudega vanaduspensioniealise inimese toetus) hooldekodukoha eest tasumisele ning talle ei ole enam jäetud käiberaha. Avaldaja hinnangul on sellega rikutud tema õigusi.

[].

Leian, et inimest ei või panna olukorda, kus pärast ööpäevaringse üldhooldusteenuse eest tasumist ei jää talle enam raha vajalike ravimite, tervisetoodete, riiete ja jalanõude ning muu inimväärseks eluks vajaliku ostmiseks. Inimväärne lahendus ei ole ka see, kui sotsiaalteenust vajav inimene peab iga vajaliku asja ostmiseks või vältimatu kulu tegemiseks kohalikul omavalitsuselt raha (sotsiaaltoetust) küsima.

Seega peab linn sotsiaalteenuse rahastuse ja inimese omaosaluse määramisel hindama abivajaja majanduslikku olukorda ning seda tehes arvestama, et inimesele jääks raha ka isiklikuks otstarbeks.

Teie vastusest õiguskantslerile selgub, et Kohtla-Järve linn on küll välja selgitanud avaldaja pensioni ja sotsiaaltoetuse suuruse, kuid ei nähtu, et linn oleks hinnanud avaldaja majanduslikku olukorda igakülgsest. Näiteks pole selge, kas ja kui palju on avaldajal arvelduskontol raha/sääste ning kas ja kui suures ulatuses peab avaldaja [laps] emale ülalpidamist andma.

Palun Teil avaldaja majanduslikku olukorda uuesti hinnata ning selgitada välja, kas talle jääb pärast hooldekodukoha omaosaluse tasumist piisavalt käiberaha, mida ta saab kasutada oma äranägemise järgi. Kui see käiberaha ei ole piisav, palun Teil teha uus otsus avaldaja omaosaluse kohta ja seejuures silmas pidada, et pärast teenuse eest tasumist jääks avaldajale tema sissetuleku arvelt piisavalt raha ka enda tarbeks.

Palun andke hiljemalt 3. juuniks teada, kuidas asja lahendasite.

Ööpäevaringse üldhooldusteenuse rahastamine

1. [Sotsiaalhoolekande seaduse](#) (SHS) § 16 lõike 1 kohaselt võib kohalik omavalitsus võtta sotsiaalteenuse eest tasu. SHS § 22¹ lõiked 2 ja 5 sätestavad, et kohalikul omavalitsusel pole

õigust küsida inimeselt väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse eest täit tasu, sest kohalik omavalitsus peab kandma enda pakutava hooldekodukoha kulud nii, nagu näevad ette SHS § 22¹ lõiked 2 ja 5. SHS § 22¹ lõiked 2 ja 5 on SHS § 16 lõike 2 suhtes erisätted. See tähendab, et SHS § 16 lõikes 2 mainitud teenuse maksumuseks tuleb pidada ainult SHS § 22¹ lõikega 4 inimese kanda jäetud majutus-, toitlustus- ja muid kulusid (edaspidi omaosalus).

2. Valla ja linna ülesanne on tagada, et inimene – arvestades tema majanduslikku olukorda – on suuteline omaosalust tasuma nii, et teenuse eest küsitav tasu ei osutuks teenuse saamisel takistuseks (SHS § 16 lõiked 2 ja 3). Seega kui näiteks inimese pensionist ei piisa hooldekodu majutus-, toitlustus- ja muude kulude katmiseks, tuleb vallas või linnal võtta SHS § 22¹ lõikes 5 sätestatud ulatuses ka need kulud enda kanda (SHS § 22¹ lg 5). Kui sellele vaatamata on teenuse saamine takistatud, tuleb SHS § 16 lõike 3 järgi vallas või linnal enda osalust veelgi suurendada (vt ka õiguskantsleri 19.12.2023 [seisukohta](#)).

3. See tähendab, et kohalik omavalitsus peab enne hooldekodukoha eest tasu määramist hindama inimese majanduslikku olukorda. Muu hulgas tuleb hinnata ka seda, kas inimesel on võimalik saada ülalpidamist. Hindamise põhjal saab linn otsustada, kui suures ulatuses on inimesel võimalik teenuse eest tasuda, arvestades ka seda, et talle jääks käiberaha, mida ta saab kasutada oma tarbeks (nt osta tee kõrvale küpsiseid, kinkida alaealisele (lapse)lapsele sünnipäevaks šokolaaditahvel jne), aga ka raha vältimatute kulutuste katmiseks (nt riiete, jalanõude, retseptiravimite ja abivahendite ostuks).

4. Seaduses ei ole sätestatud, kui suur peab käiberaha olema. Selge on aga see, et sotsiaalkaitse korraldamisel tuleb lähtuda inimväarikuse põhimõttest (põhiseaduse § 10, [sotsiaalseadustiku üldosa seaduse](#) (SÜS) § 4). Inimväarikuse põhimõttega pole kooskõlas olukord, kus inimene peab oma elementaarseid vajadusi avalikule võimule pidevalt põhjendama ning nende vajaduste rahuldamine sõltub sellest, kas need saavad avaliku võimu heakskiidu.

Avaldaja omaosaluse väljaselgitamine

5. Selgitasite õiguskantsleri nõunikule, et Kohtla-Järve Linnavalitsuse sotsiaalkomisjoni [] otsuse (protokoll nr []) kohaselt määrati avaldaja omaosaluseks teenuse eest tasumisel 680 eurot 24 senti. Avaldaja sissetulekuks oli sel ajal vanaduspension (660 eurot 94 senti kuus) ning sotsiaaltoetus (26 eurot 85 senti kuus). Seega piisas tema sissetulekust omaosaluse eest tasumiseks.

6. Eraldi käiberaha Teie kinnitusel avaldajale ei määratud, sest linna andmetel oli avaldaja kogumishoiustel raha. Kirjutasite, et avaldaja ei väljendanud käiberaha kohta ka soovi: ei suuliselt ega kirjalikult. Selgitasite, et avaldaja olevat ka linna eest varjanud, et tal on [laps].

7. Töite välja, et tänavu [] külastasid sotsiaaltöötajad avaldajat hooldekodus. Avaldajal ei olnud olnud ühtegi etteheidet ei hooldekodule ega omavalitsusele, toidust, riietest ega muust ta puudust ei tundnud.

8. Kirjutasite, et pärast pensionitõusu 1. aprillil 2024 on avaldaja omaosalus 730 eurot kuus (pensioni saab ta 730 eurot 71 senti ja sotsiaaltoetust 26 eurot 85 senti) ning linn tasub hoolduskulu 570 eurot. Lisasite veel, et avaldaja elab omal soovil ühekohalises toas. Kahekohalises toas elava inimese kohatasu on väiksem ning sellisel juhul jääks avaldajale tema sissetulekust käiberaha 240 euro võrra rohkem.

9. Mõõnsite oma vastuses, et üldhooldusteenuse hind ei sisalda isiklike riiete, jalanõude, hügieenitarvete, ravimite, sidekulude jne maksumust. Selgitasite, et kui inimese sissetulekust ei jätku vajalike asjade ostmiseks, tasub nende eest kokkuleppel hooldekoduga linn või jätab linn inimesele selleks otstarbeks raha.

10. Kohtla-Järve Linnavalitsuse sotsiaalkomisjoni [].2024 protokollis kohaselt moodustas aasta algul avaldaja sissetuleku pension (660 eurot 85 senti) ning sotsiaaltoetus (26 eurot 85 senti). Protokollist nähtub, et avaldajal on [laps]. Kinnisvara avaldajal ei ole. Komisjoni otsuse kohaselt tuli avaldajal hakata hooldekodukoha eest tasuma omaosalust 680 eurot 24 senti. Seega jäi avaldajale käiberaha 7 eurot 55 senti kuus.

11. Linnavalitsuse kõnealuselt otsusest (protokollist) ei selgu, miks määrati avaldajale omaosalus, mille tasumiseks kulub enam-vähem kogu tema sissetulek, ning kas ja kuidas on talle tagatud tema sissetulekust käiberaha oma vajaduste katteks. Protokollist ei nähtu, et linn oleks välja selgitanud, kas ja kui palju avaldaja kogumishoiustel raha oli ning kas ja mis tingimustel oli avaldajal võimalik seda raha kasutada (olenevalt kogumishoiuse lepingu tingimustest ei pruugi lepingut lõpetamata olla võimalik raha igal ajal vabalt kasutada). Kuigi linn mõnab protokollis, et avaldajal on [laps], kes peab avaldajat ülal pidama, pole linn hinnanud, kas ja kui suures ulatuses on tal võimalik [lapselt] ülalpidamist saada.

12. See, et avaldaja ise käiberaha kohta ei küsinud, ei tähenda, et linn võis selle asjaolu hindamata jätta. On hea, kui linn on valmis avaldajat vajadusel rahaliselt aitama (maksma sotsiaaltoetust), kui avaldaja peaks vajama raha suuremateks ostudeks. Siiski ei ole inimväärkuse põhimõttega kooskõlas selline lahendus, et linn määrab sotsiaalteenuse eest nii suure omaosaluse, et selle tasumiseks kulub kogu inimese sissetulek ning et iga kord, kui ta soovib endale midagi osta (nt rõivaid, käsimüügiravimeid jne), peab ta pöörduma toetuse saamiseks kohaliku omavalitsuse poole. Selline lahendus ei ole kooskõlas ka sotsiaalhoolekande põhimõttega, et sotsiaalhoolekandeabi osutamisel peab inimese iseseisev toimetulek suurenema, mitte vähenema (vt SHS § 3 lg 1 p 2). Ka toimetulekutoetust saavale puuduses elavale inimesele tagatakse raha, mille kasutamise üle saab ta ise otsustada.

13. Mõistagi võib linn jõuda avaldaja majanduslikku seisukorda hinnates seisukohale, et inimesel on käiberaha piisavalt. Hinnangut andes võib linn võtta arvesse ka seda, et avaldaja on valinud hooldekodus elamiseks ühekohalise toa, mitte kahekohalise, ja seega teeb ta teadlikult suuremaid kulutusi ja peab arvestama, et nii jääb talle ka vähem raha. Käiberaha piisavuse hindamist mõjutab ilmselt ka see, et pärast pensionide suurendamist 1. aprillil 2024 jääb avaldajale kasutamiseks tema sotsiaaltoetus 26,85 eurot kuus (avaldaja pöördus õiguskantsleri poole enne 01.04.2024). Tuleb aga arvestada, et Sotsiaalkindlustusameti makstav sotsiaaltoetus on mõeldud puudest tulenevate lisakulude osaliseks hüvitamiseks. Avaldaja käiberaha kohta tehtud otsuse põhjendustest peab inimene aru saama, mis on linna seisukoht käiberaha piisavuse kohta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Aigi Kivioja 693 8428; Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee